Zalai Károly

Geronimo apacs főnök és az örök vadászmező

1909. február 17-én késő délután, Geronimo, apacs főnöknek fölszökött a láza, egyre jobban fájt a mellkasa, s nagyon gyengének érezte magát. Ez hát az utolsó nap, gondolta. Nagy nehezen lekászálódott ágyáról, magára csavarta takaróját, és lefeküdt hanyatt a földre. Pár pillanat elteltével már érezte is, hogy nem a Fort Sill-i erődben van, hanem sok-sok kilométerrel arrébb, a szülőföldjén, Új Mexikóban fekszik: homlokát selymes szél simogatja, kaktuszvirágok, homok, és a Gila folyó jól ismert szaga kúszik az orrába. Csukott szemmel mélyeket lélegzett, hogy kitisztuljon a tüdeje, mert ott lakott a gonosz szellem benne. Közben lábait szétvetette, két kezét pedig a mellkasán összefonta, s halk sziszegő hangot hallatva, arra összpontosított, hogy fejéből eltűnjön az összes olyan gondolat, amely a jelenvalóhoz köti. Így aztán a teste egyre könnyebb lett, végül el is tűnt. Nem volt már élete, egyszerűen fölszívódott, mint napsütéses reggel a harmatcseppek. Egymás után levált róla a múlt: a születése, a csirikava apacsok ősi hazája, a mexikóiak által megölt felesége és három gyermeke, az összes csata, az összes kilőtt nyíl és elhajított dárda, az összes megnyúzott bölény teteme, hőstettei és megaláztatása, az összes harcostársa, akit szeretett, az összes ellensége, akit töretlenül gyűlölt, az összes esemény, az összes gondolat és mozdulat, az összes szín, forma és szag, amely a létezéshez kötötte. Már nem sziszegett, meg sem mozdult, ha akkor belép valaki az ócska házikóba, amely a kijelölt rezervátum egyik sarkában állt, azt hitte volna, hogy a csirakavák utolsó nagy törzsfőnöke, aki varázsló és gyógyító is volt egyben, eltávozott az örök vadászmezőkre. Ez a sületlen fölfogás terjedt el a túlvilágról a fehéremberek között, akik úgy vélték – mert ők egész nyomorúságos életükben a Mennyek birodalmáról álmodoztak –, hogy az indiánokat is valami hasonló várja a haláluk után. És mert az indiánokat vadembereknek tartották, azt képzelték, hogy a rézbőrűeket az égben vadászmezők és bölények veszik majd körbe. Geronimo, hogy békén hagyják, de főképpen azért, hogy megtudja, mi mozgatja, irányítja a fehéreket, úgy tett, mintha belátta volna, érdemes elfogadni a felé nyújtott békejobbot, és azt az utat kell bejárnia, amit egykori ellenségei jelöltek ki számára. Ezért aztán meg is keresztelkedett. Nem lepte meg, amit tapasztalt: nyomorúságosnak és sajnálatra méltónak találta új életét. Amióta úgy tett, mintha behódolt volna nekik, mintha elismerte volna vívmányaikat – ami egyébként azt jelentette, hogy föltúrták, beépítették, és benépesítették az indiánok földjét, hogy a kiirtották állatai-

kat, beszennyezték a vizeiket és a levegőt, hogy vasúttal erőszakolták meg a végtelen tájat, hogy mindent lebetonoztak és leaszfaltoztak –, kiengedték a börtönéből, s elkezdték mutogatni, mint valami különleges állatfajtát. Pár éve még a világkiállításra is elcipelték St. Louisba, s bemutatták egy Theodore Roosevelt nevű fickónak – aki állítólag ennek a fehér bagázsnak a törzsfőnöke volt –, azt sugallva a népnek, az indiánok csak arra vártak, hogy beolvadhassanak a fafejűek táborába. Hála az isteneknek, soha nem kellett semmit mondania, csak mosolygott, s úgy tett, mintha evett volna a moslék ízű ételeikből, s belekortyolt volna a pohárba, amelyben valami szörnyű, mérgező ital bugyogott. Pfúj! A tüzes vizet is a fehérember hozta ősi földjeikre, s szennyezte be vele az indiánok lelkét. De szerencsére most, hogy a lelke újra egyesülhet a mindenséggel: megszabadult! A földön fekvő Geronimo elmosolyodott. Hosszú-hosszú idő óta nem érezte magát ilyen boldognak. Merre menjen? Maga előtt csak háborúkat, pusztulást és szenvedést látott. Természetes, hogy esze ágában sem volt abba az irányba elindulni. Inkább sarkon fordult, s visszafelé gyalogolt az időben. Ment mendegélt, s néha szembe jött vele egy-egy ismeretlen vándor. *Utunk irányát magunkban hordjuk, és magunkban égnek az örök, sorsjelző csillagok,* mondta az egyik. *Mikor én megindultam, azt álmodtam,* folytatta, *hogy fasorban megyek, az út síkságon, alacsony dombokon nyílegyenesen vezetett a határtalan távolságba, és én mentem az úton, türelmesen, nem siettem. Nekem az utazás élettartalom lett, még mindig megyek, és nem unom,* osztotta meg vele a gondolatait egy másik. A következő szembejövő arra figyelmeztette, hogy *a vándorlás megnemesíti és kiszínezi a találkozásokat; a századokat, a könyveket és a szerelmet; az éggel rokonít minket. Ha az a még be nem bizonyított boldogság ért bennünket, hogy megszülettünk, akkor legalább lássunk világot.* Amikor Geronimo elfáradt leült egy férfi mellé, aki arról mesélt neki, hogy *életünk térképe úgy van összehajtogatva, hogy nem egy főutat látunk rajta, hanem ahogy folyamatosan kinyílik, mindig egy új kis utat. Azt hisszük választhatunk, pedig nincs választásunk. A világ híd*, hallotta nem sokkal később egy arra sétálótól, *át kell menni rajta, megállás nélkül menni, mindent megnézni, de sehol se megállni. Ez az űrben való lebegés a földi életben az egyetlen helyes közérzet*. Geronimo sorra megköszönt minden jó tanácsot, s tovább bandukolt a csillagok útmutatását figyelve. Ekkor aztán egy nagy térhez ért, amelynek közepén halotti máglyát raktak. Amint megpillantotta, azonnal tudta, hogy ide igyekezett. A máglyát meghatott tömeg vette körbe, Geronimo úgy vélte, hogy ezek a törzs tagjai, akik a halottjukat gyászolják. Ki hunyt el, kérdezte az egyik harcostól, aki azt válaszolta, hogy Giordano Bruno, a nagy tudós varázsló. Épp ekkor hozták meg a halott bebalzsamozott testét, elhelyezték az illatos fából rakott hatalmas máglyán, virágfüzérekkel ékesí-

tették, a papok pedig olajjal, olvasztott vajjal és a szent Tiberisből hozott vízzel locsolták meg, majd kusafüvet hintettek fölébe. Geronimo eközben átsétált a tér nyugati oldalára, a keleti oldalt szabadon hagyva, ahogy ez lenni szokott az ilyen szent szertartások alatt. Itt aztán megkereste régi fekete vesszőkosarát, mely tele volt fontos dolgokkal, egy sastollal, kagylóhéjakkal és egy virágporral teli erszénnyel. Ezen dolgok mindegyikét egy takaróba csomagolta még a szertartás megkezdése előtt. Ezután sodort egy szivart és mind a négy égtáj felé füstöt fújt, majd elhajította a szivart és rövid imát suttogott minden égtáj felé. Az imák, mind a prérifarkasról szóltak, hogy a prérifarkas furfangos barát, akit nehéz meglátni, megtalálni, és a bizalmába férkőzni. A téren ácsorogó, s mind inkább révületbe esett tömeg rengeteg dalt hallhatott, később már együtt énekeltek Geronimoval és a jelenlévő papokkal, a prérifarkasokat dicsőítve. Geronimo az éneklést dobbal kísérte, melyet egy görbe bottal ütögetett. Minden dal végén olyan hangot adott ki, mint a prérifarkas, majd odatáncolt Bellarino püspökhöz, főhajtással jelt adott neki, de közben tovább énekelt. A püspök ekkor megragadott egy égő fáklyát és meggyújtotta a máglyát. A halottégető térségen szívszaggató sírás és panasz hangjai vegyültek a tűz pattogásába és sustorgásába, mialatt a lángok tisztára nyaldosták a híres tudós porhüvelyét. Ezek után a hamvakat a folyó vizébe szórták, hogy minél gyorsabban egyesülhessen a természet ősi elemeivel. Bellarino ekkor meghatódva fölegyenesedett, és az égre emelte köszönő imába kulcsolt kezét. Amikor aztán az esthajnalcsillag félúton volt a horizont és a zenit között, Geronimo abbahagyta az éneklést, mert beköszöntött a csirikava éjfél, és a sarkon föltűnt Giordano Bruno szelleme. Geronimo immáron vele indult tovább a Via dei Baullari irányába. Tudod, mondta Giordano, aki alig várta már, hogy Geronimot is megismertesse gondolataival, *egy a valóság, egy a forma vagy lélek, egy az anyag vagy test, egy a tárgy, egy a létező, egy a legnagyobb és legjobb, amelyet nem lehet felfogni; ennél fogva határolhatatlan és korlátozhatatlan, s ennyiben határtalan és korlátlan, következőleg mozdulatlan. Nincs térbeli mozgása, mert nincs semmi rajta kívül, ahova mehetne, hiszen maga minden. Nem keletkezik; mert nincs másik lét, amelyet kívánhatna vagy várhatna, hiszen magában foglal minden létet. Nem múlik el; mert nincs más, amivé átváltozhatna, hiszen maga minden. Nem csökkenhet és nem gyarapodhat, hiszen végtelen; ehhez semmit sem lehet hozzáadni, valamint semmit sem lehet belőle elvenni, mert a végtelennek nincsenek hányadrészei. Nem mehet át más minőségbe, mert nincs külső, amelytől szenvedhetne és amely rá hathatna. Minthogy továbbá a maga létében minden ellentétet egységbe és harmóniába foglal, s nem lehet hajlandósága más és új léthez, vagy a lét más és más módjához, azért nem változhat meg valamelyik*

tulajdonsága, s nem lehet benne olyan ellentétes vagy különböző valami, ami őt megváltoztathatná, mert benne minden összhangban van. Nem anyag, mert sem nem alakított, s nem alakítható valami; nem határolt, s nem határolható. Nem forma, mert nem formál és alakít mást, hiszen minden; a legnagyobb, egy, egyetemes. Nem mérhető és nem mérték. Nem fogja át magát, mert nem nagyobb magamagánál. Nem foglaltatik magában, mert nem kisebb magamagánál. Nem hasonlítható össze, mert nem más és más, hanem egy és ugyanaz. Minthogy egy és ugyanaz, nincs más és más léte, nincsenek más és más részei; s minthogy nincsenek más és más részei, nem összetett. Pontosan így gondolom én is, válaszolta Geronimo, közben az iszákjából elővett két szivarkát, egyiket a saját, a másikat pedig Bruno szájába nyomta, s meggyújtotta. A lényeg az, hogy mélyen, s nyugodtan szívd le a füstjét, mert az megnyitja az égbolt kapuit, s így hamarosan találkozhatunk azokkal az istenekkel és szellemekkel, akik bejárást biztosítanak nekünk egy a földinél emelkedettebb valóságba. Mert az a világ, aminek most hátat fordítottunk, hazugság! Csak egy valóság létezik – a természetfölötti világa. Amint ezt kimondta, fölerősödtek körülöttük a színek és egy kozmikus híd körvonalai bontakoztak ki előttük, amelyen át az égbe lépdeltek: a csillagok közé. Ne feledd barátom, mondta Geronimo útközben, egy ilyen pompás szivarka elmossa a határokat az emberek, istenek és szellemek világa között, ezért aztán közvetlen bölcsességet és tudást szippanthatunk belőle. Az istenek ugyanis némák, ám ez a szent növény beszél hozzánk, ugye hallod már varázsos szavait!?